

Dr. P. GORISSEN, *De Prelaten van Brabant onder Karel V. (1534-1544). Hun Confederatie (1534-1544).* (Standen en Landen VI). Bl. 160. Uitg. Nauwelaerts, Leuven. Prijs: 90 fr.

Over de geschiedenis van de zestiende eeuw, de houding der Abdijen, de handelwijze der Prelaten onzer Orde te dien tijde, werd reeds heel wat opgedolven en beschreven. Sterk werden op die wijze de werkelijke toestanden belicht. Dat er echter op dit terrein nog « ontdekkingen » kunnen en zullen plaats vinden, bewijst deze — met zeer veel zorg geschreven — studie van Dr. P. Gorissen, adj.-conservator aan het Alg. Rijksarchief te Brussel. Aanleiding tot deze studie was het ontdekken (Rijksarchief Brussel, Aud., nr. 1500) van de stichtingsacte van het Eedverbond der Prelaten van Brabant in 1534, samen met het verslag van de vergadering der Confederatie in 1535 te Leuven gehouden. Op vele andere Archiefstukken wordt daardoor nieuw licht geworpen.

Steeds aanleunend bij de Archiefstukken wordt hier de Confederatie der Prelaten van Brabant (1534-1544) in haar verloop beschreven. Ook de verhouding tussen de Prelaten en het landsbestuur wordt also sterk belicht.

« Beden », laten we zeggen buitengewone belastingen, stonden in de zestiende eeuw herhaaldelijk op de dagorde van het landsbestuur. Meestal werden de Prelaten hierop gegratiëerd. Zo kwam het dat de Prelaten deze gratie als een recht begonnen te beschouwen, ook wanneer de verdediging van het land in het gedrang kwam. Wanneer dan in 1525 aan de Prelaten wordt verboden hun bezit verder uit te breiden, wordt dit edict eenvoudigweg genegeerd, in het bijzonder bij het aanvaarden van het erfdeel van novicen. Conflicten ontstaan stilaan meer en meer; bij voorbeeld in verband met de opgelegde tienden. Op 22 Augustus 1519, komen de Premonstratenzer prelaten — en zij alleen — samen te Mechelen om een gemeenschappelijke houding hieromtrent vast te leggen. Hoofdzaak was toen de commende verwijderd te houden van St. Michiels te Antwerpen.

Scherpe betwisting ontstond verder aangaande de zin der Bulle van 5 Juli 1515, waarin paus Leo X aan Karel V het benoemingsrecht verleent op alle abdijen, proostdijen en priorijen. (Volgens schrijver is de beste interpretatie dezer bulle die van L. Jadin: Leo X schonk door die bulle het voorstellingsrecht tot de consistoriale beneficië's en de apostolische provisies in zijn erflanden, uitgenomen Spanje en Napels). Ondelicaat optreden van Margareta van Oostenrijk tegenover de abdijs van Sint-Geertrui te Leuven (1526) bracht de prelaten zover dat ze meenden vroeger aangegane schikkingen te mogen opzeggen. Het kwam tot een breuk, in naam van tien mannenabdijen sprak de abt van Villers scherpe taal; Averbode echter en Vlierbeek deden niet mee. Ontspanning kwam er, doch geen vrede, hoofdzakelijk om reden van beperking in vrijheid van abtskeuze. De prelaten van Park en Villers waren de sterkste

woordvoerders. Praktisch nochtans, zullen alle prelaten ook hierop kapituleren.

De verhoudingen tegenover het staatsbestuur bleven gespannen. In 1525 komen de prelaten samen om hun belangen gezamenlijk beter te kunnen verzekeren ; een gezamenlijke kas wordt daarbij opgericht.

In 1534 kwam er een nieuwe zware belasting. Daarop richtten de brabantse prelaten een nieuwe Confederatie op, met vaste Statuten. Het verloop dezer Confederatie wordt door Dr. Gorissen zorgvuldig nagegaan. Geruime tijd waren de verhoudingen tussen Margareta v. Oostenrijk en die Prelaten alles behalve hartelijk ; vooral de prelaat van Tongerlo staat hier op een voorrang. Uitwendige en inwendige strubbelingen blijven niet uit voor de Confederatie. Toch worden gunstige uitslagen bereikt. De schermutselingen met het staatsgezag nemen in scherpte af ; de prelaat van Park, Ambr. van Engelen trekt zich terug ; de abt van Villers verandert zijn houding. De algemene toestand in het land, ten andere, was totaal veranderd, ten gevolge vooral van plundering en oorlog. De Staatskas moest werkelijk ruimer worden geholpen, indien men rampen wilde vermijden.

De Confederatie der Prelaten vergaderde jaarlijks in September ; dit gebeurde een laatste maal in 1544. Van hogerhand werd toen de Confederatie afgeschaft ; gedwee ondergingen de prelaten deze maatregel.

In een Nawoord belicht Schrijver het positieve door deze Confederatie bereikt, zowel voor de abdijen als voor geheel Brabant.

In de Bijlagen van deze rijk gestoffeerde studie worden 15 archiefstukken gepubliceerd. Een verzorgde inhoudstafel vergemakkelijkt de consultatie.

J. B. VALVEKENS, O. Praem.